

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ КОНСТРУЮВАННЯ ЗМІСТУ КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ УЧНІВ 5–6 КЛАСІВ ГІМНАЗІЙ

*Редько Валерій,
докт. пед. наук, доцент, ст. наук. співробітник,
завідувач відділу навчання іноземних мов
Інституту педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна*

Об'єктом іншомовного компетентісно орієнтованого навчання у 5–6 класах гімназії доцільно вважати комплексну мовленнєву діяльність, яка сприяє реалізації іншомовних комунікативних намірів учнів і здійснюється в чотирьох видах: говорінні, аудіюванні, читанні, письмі. У зв'язку з цим учителю доцільно організовувати навчання в такий спосіб, щоб воно було цікавим для учнів, інтригувало їх і спонукало до використання іноземної мови як засобу мовленнєвої взаємодії в різноманітних сферах життєдіяльності та забезпечувало максимальне наближення навчальної роботи за метою, формою і способами її виконання до реальних умов комунікації. Особливість такої технології зумовлює організацію навчання як певної моделі процесу іншомовного спілкування, в якому школярі виконують відповідні навчальні операції та дії, спрямовані на оволодіння мовними аспектами та механізмами мовлення.

Зміст навчання передбачає єдність предметного, процесуального та емоційно-ціннісного компонентів і створюється на ідеях оволодіння іноземною мовою у контексті міжкультурної парадигми, що передбачає взаємопов'язане засвоєння мови і культури народу, що нею спілкується [1]. Такий підхід зумовлює відповідну діяльність учителя, спрямовану на формування в учнів готовності до міжкультурної комунікації у межах типових сфер, тем і ситуацій спілкування, окреслених чинною навчальною програмою.

Комунікативно-діяльнісна технологія навчання, що забезпечує виконання навчальних операцій і дій, спрямованих на формування навичок і умінь усвідомлено виконувати види діяльності, пов'язані з засвоєнням і використанням мовного і мовленнєвого матеріалу, здатність оцінювати ситуацію, усвідомлювати

проблему, планувати комунікативну поведінку, за потреби коригувати її тощо. Такі види навчальної роботи сприяють формуванню в учнів готовності застосовувати здобуті знання, сформовані уміння й навички, способи діяльності для виконання практичних, пізнавальних, комунікативних завдань. При чому визначальним є досвід самостійної роботи, що ґрунтується на засадах отриманих знань, коли важливим є не наявність їх, а уміння адекватно долучати ці знання до практичної діяльності під час породження та сприймання іншомовних продуктів.

Відповідно до комунікативного підходу весь процес навчання у 5–6 класах гімназії варто розглядати як особливу діяльність учнів, яка є значущою для них і здійснюється в межах мовленнєвих ситуацій, котрі певною мірою моделюють реальні умови спілкування. Досить важливо, щоб учителі навчали не тільки мови й мовлення, але й водночас проводили роботу, спрямовану на засвоєння учнями правил комунікативної поведінки, яких потрібно дотримуватися під час спілкування. А відтак процес навчання доцільно організовувати в різних режимах: як у формі спілкування учнів між собою (в парах, групах), так і з учителем відповідно до комунікативних завдань і виду діяльності, особистісно значущої для комунікації. Ситуативно зорієнтована особливість організації навчального процесу зумовлює потребу у визначенні соціально доцільних комунікативних намірів учнів, які їх спонукають до спілкування та сприяють розвитку їхнього соціально-комунікативного досвіду [2].

Усе зазначене потребує від учителя створення особливих умов у формі іншомовного комунікативного середовища, в якому може відбуватися навчання ситуативної мовленнєвої взаємодії з певними цілями, відповідними вербальними засобами й очікуваними результатами. Таке середовище сприятиме удосконаленню комунікативних умінь, набутих у початковій школі, виконувати різноманітні мовленнєві дії, визначальними серед яких для цієї категорії учнів є такі: запитати, відповісти, перезапитати з метою уточнення отриманої інформації, надати інформацію, подякувати, вибачитись, пообіцяти щось зробити/виконати, висловити власне ставлення до предмета спілкування, заперечити, погодитись, висловити радість/занепокоєння/жаль із приводу чогось, про щось домовитись, оцінити

необхідність щось зробити, розпочинати/завершувати/підтримувати комунікацію. Зазначені вміння є найтипівішими універсальними комунікативними діями, які мають уміти виконувати учні 5–6 класів гімназій у процесі оволодіння іноземною мовою. Вони характерні для будь-якої теми та ситуації спілкування. Доцільно у разі потреби презентувати мовленнєві зразки, за допомогою яких виконується дія. Вони мають бути автентичними та відповідати нормам і звичаям країни, мова якої вивчається. Такий підхід до конструювання змісту компетентісно орієнтованого навчання сприяє формуванню в учнів іншомовного комунікативного досвіду, який у майбутньому може вдосконалюватись і даватиме змогу адекватно почуватися в іншомовному соціальному середовищі.

Учителю необхідно організувати процес навчання в такий спосіб, щоб забезпечувати формування в учнів здатності до спілкування, спонукати їх не тільки до породження або сприймання мовленнєвого висловлення, але й досягати при цьому взаєморозуміння із співрозмовниками як у мовленнєвій, так і культурній сфері, якщо навіть деякі аспекти чужої культури не зовсім звичні нашому соціуму.

Щоб навчити учнів нормативного мовлення у межах програмного змісту, важлива роль відводиться вчителю, котрий мусить забезпечити засвоєння ними дидактично доцільно визначених знань, навичок і умінь. Щоб уміти усвідомлено й відповідно до норм, прийнятих у мові, яка вивчається, застосовувати мовний матеріал, учні 5–6 класів мають оволодіти такими знаннями:

- про значення мовної одиниці, що вивчається (у межах програмової тематики);
- про її формоутворення, що сприяє становленню навичок самостійно створювати необхідну форму мовної одиниці (наприклад, форму множини іменника чи прикметника або минулого чи майбутнього часу від неозначеної форми певного дієслова тощо) і вмінь її використовувати у спілкуванні на продуктивному рівні, породжуючи мовленнєві продукти в усній та письмовій формі, та на рецептивному рівні, ідентифікуючи мовні одиниці в письмових і аудіотекстах;
- про особливості (функції) використання мовної одиниці у спілкуванні: коли, за яких умов і яку форму мовної одиниці доцільно вживати відповідно до контексту або певної ситуації спілкування.

Учитель має враховувати, що в класі/групі можуть навчатися діти з різними психофізіологічними характеристиками, що потребує диференційованого підходу до їхніх здібностей. Компетентнісно орієнтоване навчання іноземних мов у 5–6 класах повинно забезпечувати учням із різним рівнем готовності до оволодіння предметом, різними розумовими здібностями, різним ставленням до отримання освіти тощо можливість самостійно вибудовувати власну траєкторію навчання відповідно до своїх психологічних особливостей і потреб – у цьому значна роль належить учителеві як модератору навчального процесу.

Учитель повинен постійно спрямовувати навчальну діяльність на виконання принципу взаємопов'язаного навчання мови і культури. Культурологічне оновлення змісту навчання іншомовного спілкування відтворює взаємозв'язок мови і культури та вимагає включення культурологічних об'єктів та явищ у всі його компоненти з урахуванням вікових можливостей учнів 5–6 класів. Йдеться про той аспект культурологічного підходу, який може і повинен здійснюватися в усіх видах навчальної роботи. Вона сприяє ознайомленню учнів із окремими, доступними для їхнього усвідомлення, фактами, особливостями життя й поведінки чужого народу, з особливими прийомами використання мови в умовах певного соціального середовища, формує готовність до іншомовного спілкування, упевненість у своїх комунікативних можливостях, прагнення до активної навчальної роботи з метою вдосконалення рівня власної іншомовної та культурної освіченості.

Ключові слова: компетентнісно орієнтоване навчання іноземних мов, учні 5–6 класів гімназій.

Список використаних джерел

1. Лінгводидактичні засади навчання іноземних мов у закладах вищої педагогічної та загальної середньої освіти : монографія / відп. за вип. М.М. Сідун, Т.К. Полонська, 2018. С. 127–143.
2. Редько В.Г. Професійна підготовка майбутніх учителів іноземних мов до компетентнісно орієнтованого навчання іншомовного спілкування учнів початкової школи : психодидактичний аспект / Нові концепції викладання у світлі інноваційних

досягнень європейської дидактики: зб. Нац. пед. ун-ту ім. М.П. Драгоманова, 2017. С. 468–472.

РОЛЬ ДИСКУСІЇ ЯК ІНТЕРАКТИВНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ У НАВЧАННІ УЧНІВ ГРОМАДЯНСТВА

*Ремех Тетяна,
канд. пед. наук,
Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна*

Завдання формування громадянської позиції, активності й відповідальності громадян, спроможних реалізовувати та захищати права й особисті свободи, є актуальним як для української держави в цілому, так і для окремих спільнот нашого суспільства зокрема.

У програмі «Громадянська освіта» (10 клас, рівень стандарту) завданням курсу визначено «забезпечення цілеспрямованої підготовки старшокласників до функціонування у системі суспільних відносин поліваріантного світу, глобалізації, соціальної взаємодії та активної відповідальної участі в суспільній діяльності» [1].

Ефективність і успішність діяльності освітніх закладів із підготовки учнівської молоді до життя в демократичному суспільстві, її соціалізація та мобільність залежать від багатьох чинників, серед яких: створення в освітньому закладі атмосфери, що сприяє розвитку внутрішньої свободи особистості, розкриттю її потенціалу; впровадження в освітній процес сучасних педагогічних технологій, застосування в навчанні учнів активних (зокрема інтерактивних) форм і методів, підтримка учнівських соціальних проектів і волонтерських ініціатив тощо [3, с.8–10].

Одним із ефективних способів організації пізнавальної діяльності учнів, що розвиває вміння вести конструктивне обговорення й ухвалювати аргументовані рішення, формує адекватні стратегії поведінки, є дискусія. Заснована на культурі ведення діалогу, вмінні аргументувати, дослухатися думки інших, ухвалювати